

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко В. В. Синдром емоційного вигорання в професійному спілкуванні. Санкт-Петербург, 1999. 216 с.
2. Єгорова Є. Феномен емоційного вигорання та його прояви в професійній діяльності педагогічних працівників закладів профтехосвіти. Педагогіка і психологія. Вісник АПН. 2010. № 4. С. 66-73.
3. Перегончук Н. В. Проблема емоційної стійкості в професійній діяльності педагога. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. Т. XII, ч. 4. Київ, 2010. С. 322- 331.

Гац Н.М.,

Науковий керівник – викладач Яцишина О. В.

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ У ЖІНОК ЗРІЛОГО ВІКУ

Людська психіка має властивість захищати себе від впливу несприятливих факторів, зовнішніх або внутрішніх. Психологічні механізми захисту працюють у кожній людині. Вони потрібні для того, щоб оберігати психіку особистості від стресів, тривожності, негативних думок тощо.

Отже, механізми психологічного захисту – це спеціальна форма психологічного захисту, вироблена силами «Я», яке себе захищає від небезпеки зі сторони реальності і потягів. Захисні механізми можуть викривляти факти як внутрішньої, так і зовнішньої реальності. Слід зауважити, що люди рідко використовують якийсь один тип захисних механізмів. Як правило, в межах однієї особистості вони надзвичайно різноманітні. Перелік захисних механізмів дуже великий, і вчені ще не дійшли теоретичного консенсусу щодо їх кількості. Були зроблені намагання класифікувати захисні механізми за їх властивостями. Дослідження проблематики механізмів психологічного захисту займались зарубіжні (А. Адлер, Е. Еріксон, М. Кляйн, Г. Ліндсей, Г. Салівен, К. Холл, К. Хорні, З. Фрейд, А. Фрейд, К. Юнг, Ф. Бассін, Ф. Василюк, Р. Грановська, Л. Гребеников, Б. Зейгарник тощо) та вітчизняні (О. Гошовська, В. Медведєв, О. Никоненко, Н. Родіна, Д. Тігаренко, В. Шебанова, О. Шевченко тощо) науковці. Попри це, проблема механізмів психологічного захисту жінок зрілого віку є не до кінця вивченою і потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі особливостей механізмів психологічного захисту жінок зрілого віку.

Актуальність дослідження механізмів психологічного захисту полягає у тому, що вони є однією із найбільш суперечливих властивостей у структурі особистості, оскільки одночасно сприяють як стабілізації особистості, так і її дезорганізації. Соціальні зміни у державі ведуть до зростання емоційного дискомфорту, внутрішньої напруженості у дорослих людей, що призводить до сильного психічного напруження або, іншими словами, до внутрішньоособистісного конфлікту, який вимагає більш інтенсивного функціонування механізмів психологічного захисту. Все це може призвести до соціальної дезадаптації індивіда. Внаслідок цього, потрібно попереджати і виявляти сильне психологічне напруження особистості, і надавати вчасно психологічну допомогу.

Як науковий факт феномен психологічного захисту був вперше зафіксований в парадигмі психоаналітичних теорій, а пізніше активно вивчався в різних відгалуженнях глибокої психології: напрямом, відношення до якого продовжує залишатися досить складним [3, с. 422].

Вперше З. Фрейд у своїй роботі «Захисний нейропсихоз» самостійно використовує термін «захист» (1894 р.). Пізніше, в «Етіології істерії» (1896 р.) Фрейдом вперше детально описано виникнення і функціональне призначення механізмів психологічного захисту і їх мета. Вона, на думку З. Фрейда, полягає в ослабленні інтрапсихічного конфлікту (напруженості, тривоги), викликаного протиріччям між інстинктивними імпульсами несвідомого і інтерналізованими вимогами зовнішнього середовища, що виникають в результаті соціальної взаємодії. Водночас автор класичної праці «Психологія «Я» та захисні механізми», А. Фрейд, яка розвивала теорію свого батька, підкреслювала, що «Его-захисні механізми – несвідомі, і вони відкидають вимоги інстинкту» [10 с.51].

Психоаналітики К. Холл і Г.Ліндсей виокремлювали дві основні характеристики захисних механізмів. На думку дослідників, захисні механізми, по-перше, заперечують або викривляють реальність, а по-друге – діють на несвідомому рівні [11 с.6-8].

На відміну від З. Фрейда, який як джерело внутрішнього конфлікту розглядав протидію сил, воно, его, супер-его, К. Юнг пов'язував внутрішній конфлікт з невідповідністю між умовами зовнішнього середовища і типологічною установкою індивіда, А. Адлер – з комплексом неповноцінності, К. Хорні – з несумісними невротичними потребами індивіда, Г. Салівен – з конфліктуєчими вимогами складних міжособистісних зв'язків, Е. Еріксон – з психосоціальними кризами ідентичності [4 с.156].

За теорією Р. Плутчика (1979), захисти – це похідні від базових емоцій. Дослідники механізмів психологічного захисту О. Романова та Л. Гребеников зауважує, що нині науковцями виокремлюються такі захисні механізми: формування реакції, заперечення, репресія, регресія, компенсація, проекція, заміщення, інтелектуалізація [7, с.12].

Значний внесок в розробку проблеми психологічного захисту з позицій теорії установки зробив Ф. Бассін. Дослідник вважає, що головним у психологічному захисті є перебудова системи відносин, спрямована на усунення надмірного емоційного стресу та запобігання дезорганізації поведінки [1,с.118–125]. Водночас Б. Зейгарник наголошує на тому, що проявляючись на несвідомому рівні, механізми захисту часто призводять до деформації дій людини, порушенням гармонійних зв'язків між цілями поведінки і ситуацією, що визначається поведінкою [7,с.11], а О. Соколова зазначає, що психологічна зрілість особистості визначається, зокрема, ступенем відшарування афектів від об'єктів задоволення потреби [8, с. 210].

Існує багато критеріїв, за якими класифікують захисні механізми. Серед них: блокування чи викривлення інформації, ступінь активності особистості в формуванні захисту, особливості переробки інформації, яка не має бути доведена до свідомості, результат захисту – досягнення нагороди чи уникнення небезпеки [2, с.64].

На думку Л. Орбан-Лембрик, зрілість припадає на період досягнення людиною найвищого розвитку її духовних, інтелектуальних і фізичних здібностей. Такою можна вважати людину, яка навчилася реалізовувати життєві задуми, перспективи, яка у своєму розвитку перейшла від самовизначення до самореалізації [5,с.224].

Дослідники відзначають неповторність і широке різноманіття особистісних проявів у зрілому дорослому віці: відкритість і замкнутість у вузькому колі особистих відносин; активність і пасивність, бездіяльність; альтруїзм і егоїзм; самостійність і залежність; творчість чи руйнація тощо.

Розгорнуту структурну характеристику соціально зрілої особистості, яка повноцінно інтегрована в процес розвитку суспільства пропонує О. Старовойтенко. На його думку, зріла особистість відзначається інтелектуальним, діяльнісно- продуктивним, професійним, соціально-активним і свідомим ставленням до навколишнього світу та власного «Я». Визначальною ознакою зрілості є усвідомлення людиною відповідальності та прагнення до неї. Психологічно відповідальна особа – це особистість, яка відповідає за зміст свого життя перед собою та іншими людьми [6,с.389]. Продовжуючи цю думку, М. Савчин та Л. Василенко зауважують, що провідним видом діяльності протягом зрілого дорослого віку залишається праця. Основним чинником розвитку особистості в цьому віці є успіхи на роботі, які сприяють її самоактуалізації [9,с.314].

На думку Г. Абрамової можна виокремити особливі життєві завдання, що стоять перед людиною в період зрілості і потребують особливих здібностей для їх вирішення. Завдання, що стоять перед жінкою, пов'язані з оцінкою життєвих зобов'язань стосовно себе та близьких людей. До цього її спонукає значна кількість потужних чинників: зміна фізіологічного стану, зміна складу сім'ї та ролі в ній, досягнення високого професійного статусу. Жінці необхідно піднятися над буденністю, по-іншому осмислити власне життя, заново здобути впевненість в собі та своїй цінності. Період зрілості – це той час, коли жінка може знайти в собі сили для досягнення певного становища в суспільстві, в сім'ї та у власних очах завдяки оновленню меж власного «Я», здобути повноту сенсу свого життя [6,с.372].

Отже, протягом життя людина стикається з різними ситуаціями і подіями, які негативно впливають на її психологічний стан. Це можуть бути стреси, невдачі, внутрішні та зовнішні

суперечності, неприємні думки. Проте людській психіці властиво захищатися від цих несприятливих впливів, тому «включаються» механізми психологічного захисту. Психологічний захист послаблює конфлікт всередині особистості і регулює поведінку людини. Так людина легше пристосовується до вимог навколишнього світу, її психіка врівноважується. Захист працює на несвідомому або підсвідомому рівні. Механізми психологічного захисту не є вродженими – вони виникають при соціалізації людини з дорослішанням. Головною функцією механізмів психологічного захисту є збереження позитивного образу «Я» при будь-яких загрозованих йому змінах в зовнішньому світі.

Таким чином, механізми психологічного захисту у жінок зрілого віку забезпечують послаблення конфлікту всередині особистості і регулюють поведінку особистості. Механізми захисту оберігають психіку від стресів, тривожності, негативних думок тощо. Крім захисної функції, психологічні механізми можуть впливати на особистість руйнівно. Вони можуть заважати зростанню і розвитку особистості, досягненню життєвих цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бассин Ф.В. О силе «Я» и психологической защите. *Вопросы философии*. 1969. №2. С. 118–125.
2. Демина Л. Д., Ральникова И. А. Психологическое здоровье и защитные механизмы личности: учеб. пособие. Барнаул, 2005. 132 с.
3. Ильин Г.Л. Причины неприятия психоанализа // Бессознательное: природа, функции, методы исследования. Тбилиси: Мецниереба. Т. 14. 1985. С. 419–428.
4. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика: понимание структуры личности в клиническом процессе. М.: Класс, 2015. 592 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія особистості і спілкування: навч. посіб. К.: Либідь, 2004. 576 с.
6. Павелків Р.В. Вікова психологія: навч. посіб. К.: Кондор, 2011. 468 с.
7. Романова Е. С., Гребенников Л. Г. Механизмы психологической защиты: генезис, функционирование, диагностика: монография. Мытищи: Талант, 1996. 144 с.
8. Соколова Е. Т. Самосознание и самооценка при аномалиях личности: монография. М.: Московский ун-тет, 1989. 215 с.
9. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2005. 360 с.
10. Фрейд А. Психология «Я» и защитные механизмы: монография. М.: Педагогика, 1993. 144 с.
11. Холл К.С. Линдсей Г. Теории личности / перевод с англ. И.Б.Гриншпун, М.: "КСП+", 1997. 174 с.

Гнап А.

Науковий керівник – доц. Свідерська Г. М.

ФЕНОМЕН ГОМОФОБІЇ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вивчення проблем, пов'язаних із ставленням до сексуальності та гендерної ідентичності, на даний момент є досить актуальним. Останні роки у науковій літературі та публікаціях у ЗМІ ця тема часто піднімається, більше того, завдяки євроінтеграції України ми можемо спостерігати досить повільний, однак неухильний поступ демократизації та гуманізації суспільства стосовно даної проблеми. Представники ЛГБТ-спільнот все частіше заявляють про себе, відкрито відстоюючи власні права, в окремих країнах офіційно дозволяють шлюби між представниками однієї статі, багато публічних осіб наважуються розповісти про свою нетрадиційну орієнтацію, яку приховували дуже довго. Однак, не зважаючи на усі позитивні зміни, проблема існування гомофобії у суспільстві залишається катастрофічно не вирішеною. Тим більше в Україні, де не тільки процвітають гомофобні установки, а й сама тема гомосексуалізму є табуованою і «гріховною».

У різних наукових джерелах наводиться багато точок зору на сутність феномену гомофобії. Зокрема, ми можемо зустріти дане поняття у працях М.Бейлі, М. Бейлькіна, М. Бернкеда, Д. Дейвіса, О. Кікінежди, І. Кона, Д.Лиханової, О. Мостяєва, Ч. Ніла, В. Ріккерс, М. Сабунаєвої, С. Фарр, З. Фройда, В. Хадсона та ін.

Метою статті є проаналізувати феномен гомофобії та психологічні причини, що зумовлюють її існування.

Актуальність дослідження зумовлена наявністю величезної кількості міфів та стереотипів стосовно гомосексуалізму, які заважають нормальному співіснуванню різних людей у